

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 października 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Paweł Rygiel (spr.)
Sędziowie:	SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Paweł Czepiel
Protokolant:	st. sekr. sądowy Paulina Klaja

po rozpoznaniu w dniu 16 października 2018 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa P. K., M. K., A. K.

przeciwko Towarzystwu (...) S.A. w W.

o zapłatę zadośćuczynienia i odszkodowania

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 30 listopada 2017 r. sygn. akt I C 1401/16

1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że nadaje mu treść:

„I. zasądza od strony pozwanej Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz powodów M. K. i A. K. kwoty po 48.800 zł (czterdzieści osiem tysięcy osiemset złotych) tytułem zadośćuczynienia, z ustawowymi odsetkami od dnia 26 lutego 2016 r. do dnia zapłaty;

II. zasądza od strony pozwanej Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz powoda M. K. kwotę 2.000 zł (dwa tysiące złotych) tytułem odszkodowania, z ustawowymi odsetkami od dnia 1 czerwca 2016 r. do dnia zapłaty;

III. zasądza od strony pozwanej Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz powoda P. K. kwotę 23.800 zł (dwadzieścia trzy tysiące osiemset złotych) tytułem zadośćuczynienia, z ustawowymi odsetkami od dnia 26 lutego 2016 r. do dnia zapłaty;

IV. zasądza od strony pozwanej Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz powoda P. K. kwotę 1.788 zł (jeden tysiąc osiemdziesiąt osiem złotych) tytułem odszkodowania, z ustawowymi odsetkami

liczonymi od kwoty 1.188 od dnia 26 lutego 2016 r. do dnia zapłaty oraz od kwoty 600 zł od dnia 1 czerwca 2016 r. do dnia zapłaty;

V. w pozostałej części powództwo oddala;

VI. nakazuje pobrać od strony pozwanej Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Kielcach kwotę 6.260 zł tytułem części brakującej opłaty od pozwu;

VII. odstępuje od obciążenia powodów kosztami procesu.”

2. w pozostałej części obie apelacje oddala;

3. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Paweł Rygiel SSA Paweł Czepiel

sygn. akt I ACa 344/18

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 16 października 2018 r.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego Towarzystwa (...) S.A. w W.

- na rzecz M. K. i A. K. kwoty po 78.800 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 26 lutego 2016 roku do dnia zapłaty, tytułem zadośćuczynienia;

- na rzecz P. K. kwotę 38.800 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 26 lutego 2016 roku do dnia zapłaty, tytułem zadośćuczynienia;

- na rzecz P. K. kwotę 2.079 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 26 lutego 2016 roku do dnia zapłaty, tytułem odszkodowania.

Dalej idące powództwo Sąd oddalił oraz rozliczył między stronami koszty procesu.

Sąd I instancji ustalił, że syn powodów M. i A. K. i brat powoda P. K., Z. K., w dniu 30 listopada 2015 r. poniósł śmierć w wyniku wypadku samochodowego, spowodowanego przez kierującego R. S., ubezpieczonego od odpowiedzialności cywilnej u strony pozwanej. Sąd poczynił przy tym szczegółowe ustalenia dotyczące przebiegu wypadku, w tym wskazał, że tak kierujący jak i pasażerowie samochodu znajdowali się pod wpływem alkoholu.

Sąd wskazał, że Z. K. w chwili śmierci miał 26 lat, był najmłodszym synem M. K. i A. K.. Mieszkał w domu wraz z rodzicami i rodzeństwem, był kawalerem. Zmarły oraz powodowie stanowili rodzinę wielopokoleniową. Z. K. był bardzo zżyty z rodzicami i rodzeństwem, między członkami rodziny istniały mocne więzi, szanowali i wspierali się wzajemnie. Z. K. wykazywał troskę o rodzinę. Wskutek śmierci Z. K. nieodwracalnie została naruszona struktura rodziny. Powodowie zostali pozbawieni naturalnej więzi z synem i bratem.

Dalej Sąd poczynił ustalenia dotyczące stopnia przeżyć każdego z powodów, związanych ze śmiercią Z. K. i sposobu przeżywania przez nich żałoby.

M. K. i A. K. zgłosili roszczenie pozwanemu pismem z dnia 4 stycznia 2016 r., domagając się zapłaty po 200.000 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę doznaną na skutek śmierci syna. Z kolei P. K. zgłosił pozwanemu roszczenie pismem z dnia 18 stycznia 2016 r., domagając się zapłaty kwoty 100.000 zł tytułem zadośćuczynienia oraz kwoty 2.970 zł tytułem zwrotu kosztu pochówku brata. Pozwany ubezpieczyciel przyznał M. K. i A. K. zadośćuczynienia w wysokości po 12.000 zł, jednakże po uwzględnieniu przyczynienia się poszkodowanego do powstania szkody na poziomie 90% (podróżowanie z nietrzeźwym kierowcą, brak zapiętych pasów bezpieczeństwa) przeznaczył do wypłaty po 1.200 zł.

Na rzecz P. K. przyznał zadośćuczynienie w wysokości 12.000 zł oraz odszkodowanie tytułem poniesionych kosztów pogrzebu w wysokości 2.970,00 zł, jednakże z uwagi na wskazane wyżej przyczynienie wypłacił powodowi kwotę w łącznej wysokości 1.497 zł.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy, odwołując się do treści art. 34 ust.1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. Nr 124, poz.1152 ze zm.) i art. 435 § 1 k.c. w zw. z art. 436 k.c. oraz art. 446 § 1 i 4 k.c., uznał zgłoszone roszczenia za częściowo uzasadnione.

Po poczynieniu rozważań co do przesłanek warunkujących wysokość należnego pokrzywdzonemu zadośćuczynienia oraz odwołaniu się do dokonanych ustaleń faktycznych, Sąd uznał, że należne M. K. i A. K. zadośćuczynienie odpowiada sumom po 100.000 zł, a należne P. K. – sumie 50.000 zł.

Jednocześnie Sąd uwzględnił podniesiony przez pozwanego zarzut przyczynienia się zmarłego do powstania szkody, jednakże uznał, że określony przez ubezpieczyciela stopień przyczynienia na 90 % jest rażąco zawyżony. W ocenie Sądu stopień ten należy określić na poziomie 20 %.

W tej sytuacji zasadne było zasądzenie od pozwanego z tytułu zadośćuczynienia, na rzecz M. K. i E. K. kwot po 78.000 zł (zadośćuczynienie w wysokości po 100.000 zł, pomniejszone o 20 % tj. 20.000 zł i po odliczeniu wypłaconych kwot po 1.200 zł), a na rzecz P. K. kwoty 38.800 zł (zadośćuczynienie w wysokości 50.000 zł, pomniejszone o 20 % tj. kwotę 10.000 zł i po odliczeniu wypłaconej kwoty 1.200 zł).

Sąd zasądził także na rzecz P. K. odszkodowanie w wysokości 2.079 zł z tytułu poniesionych kosztów pochówku brata. Powyższą kwotę Sąd ustalił mając na uwadze, iż poszkodowany Z. K. przyczynił się do powstania szkody na poziomie 20%, a pozwane towarzystwo ubezpieczeniowe wypłaciło dotychczas z tytułu odszkodowania na rzecz P. K. kwotę 297 zł. Sąd wskazał, że koszty pochówku w wysokości 2.970 zł nie były w sprawie kwestionowane.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c.

Od powyższego orzeczenia apelacje złożyli powodowie oraz strona pozwana.

Powodowie zaskarżyli wyrok w części oddalającej powództwo: w stosunku do P. K. co do kwoty 1.944 zł z tytułu odszkodowania oraz kwoty 10.000 zł tytułem zadośćuczynienia; w stosunku do M. K. co do kwoty 4.500 zł tytułem odszkodowania oraz kwoty 20.000 zł tytułem zadośćuczynienia, A. K. co do kwoty 20.000 zł tytułem zadośćuczynienia.

Apelujący zarzucili naruszenie przepisów prawa materialnego, a to:

- art. 362 k.c. poprzez jego niezasadne zastosowanie i uznanie, że poszkodowany Z. K. przyczynił się do powstania szkody;
- art. 6 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że pozwany udowodnił przyczynienie się zmarłego do powstania zdarzenia;
- art. 446 § 1 k.c. poprzez oddalenie powództwa co do kwoty 1.944 zł w stosunku do P. K. oraz co do kwoty 4.500 zł w stosunku do M. K., pomimo udowodnienia szkody w tym zakresie stosownymi dokumentami.

Powodowie podnieśli także zarzuty skierowane przeciwko podstawie faktycznej, wskazując tak na naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. jak i błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, w zakresie okoliczności dotyczących znajdowania się przez Z. K. pod wpływem alkoholu, znaczenia tego faktu dla przyjęcia przyczynienia się poszkodowanego do zdarzenia i wiedzy o tym, że pod wpływem alkoholu znajdował się kierujący pojazdem.

W uwzględnieniu podniesionych zarzutów powodowie wnieśli o zmianę wyroku w zaskarżonej części i zasądzenie od pozwanego dodatkowo:

- na rzecz P. K. kwoty 1.944 zł tytułem odszkodowania wraz z odsetkami za opóźnienie od wskazanych dat;
- na rzecz M. K. kwoty 4.500 zł tytułem odszkodowania wraz z odsetkami za opóźnienie od dnia 28 maja 2016 r.;
- na rzecz P. K. kwoty 10.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z odsetkami za opóźnienie od dnia 26 lutego 2016 r.;
- na rzecz M. K. kwoty 20.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z odsetkami za opóźnienie od dnia 23 lutego 2016 r.;
- na rzecz A. K. kwoty 20.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z odsetkami za opóźnienie od dnia 23 lutego 2016 r..

Jako wniosek ewentualny sformułowali żądanie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi i instancji do ponownego rozpoznania. Nadto wnieśli o zasądzenie kosztów za obie instancje.

Strona pozwana wniosła wyrok w części uwzględniającej powództwo na rzecz M. K. i A. K. ponad kwoty 4.800 zł wraz z odsetkami od tej kwoty oraz w części uwzględniającej powództwo P. K. ponad kwotę 650 zł z ustawowymi odsetkami od tej kwoty.

Pozwana zarzuciła:

- naruszenie prawa materialnego tj. art. 362 k.c. poprzez błędną wykładnię i uznanie, że poszkodowany Z. K. przyczynił się do powstania szkody w 20 % w sytuacji, gdy ustalone okoliczności faktyczne wskazują, iż przyczynił się do powstania szkody w 90 %;
- naruszenie prawa procesowego tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, co doprowadziło do oceny, że poszkodowany Z. K. przyczynił się do powstania szkody w 20 %;
- naruszenie prawa materialnego tj. art. 446 § 4 k.c. poprzez błędną wykładnię, skutkiem czego było przyznanie powodom zadośćuczynienia w wysokości rażąco zawyżonej;
- naruszenie prawa procesowego tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, co doprowadziło do przyznania powodom zadośćuczynienia w wysokości rażąco zawyżonej.

Pozwany ubezpieczyciel wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez oddalenie powództwa co do wskazanych wyżej kwot oraz o zasądzenie kosztów procesu, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania oraz stosownego orzeczenia o kosztach postępowania.

Tak powodowie jak i strona pozwana wnieśli o oddalenie apelacji przeciwnika procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Ustalenia dokonane w pierwszej instancji są prawidłowe i Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne. Ustalenia te wynikają ze wszystkich przeprowadzonych dowodów, a ocena tych dowodów mieści się w granicach wyznaczonych art. 233 § 1 k.p.c.

Podniesione przez strony zarzuty przeciwko podstawie faktycznej, w przeważającej mierze, nie kwestionują ustalonych faktów. W szczególności poza sporem pozostaje ustalony przebieg wypadku komunikacyjnego, w którym śmierć poniósł Z. K., fakt, że tak kierujący jak i znajdujący się w pojeździe pasażerowie byli pod wpływem alkoholu, że kierujący i poszkodowany nie spożywali razem alkoholu. Strona pozwana nie kwestionuje także ustaleń dotyczących sposobu przeżywania przez powodów żałoby oraz okoliczności mających znaczenie dla oceny stopnia przeżyć psychicznych związanych ze śmiercią Z. K.. Tym samym podniesione przez strony zarzuty w istocie dotyczą oceny prawnej niespornych okoliczności faktycznych.

Odnosząc się to podniesionych w tym zakresie zarzutów przez apelujących powodów wskazać należy, że dla rozstrzygnięcia sprawy nie ma znaczenia okoliczność, czy świadek T. W. „odnosiła wrażenie”, czy poszkodowany był pod wpływem alkoholu.

W tym stanie rzeczy apelacje obu stron są częściowo uzasadnione.

Kluczowe znaczenie w sprawie ma wykładnia art. 362 k.c. i ocena, czy poszkodowany Z. K. przyczynił się do powstania szkody.

Zgodnie z art. 362 k.c., jeżeli poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody, obowiązek jej naprawienia ulega odpowiedniemu zmniejszeniu stosownie do okoliczności, a zwłaszcza do stopnia winy obu stron. Dla przyjęcia przyczynienia do powstania szkody niezbędne jest istnienie takiego zachowania poszkodowanego, by zachodziła więź kauzalna pomiędzy tym zachowaniem a szkodą. W takich warunkach istnieje możliwość obniżenia odszkodowania, stosownie do okoliczności i stopnia winy obu stron. Podkreślenia przy tym wymaga, że wystarczającą przesłanką do uznania istnienia przyczynienia się do powstania szkody jest istnienie adekwatnego związku przyczynowego między zachowaniem poszkodowanego a szkodą. W ramach dyspozycji art. 362 kc nie mieszczą się kryteria selekcji dla zachowań poszkodowanego. Dla przyjęcia, że poszkodowany przyczynił się do powstania szkody nie ma zatem znaczenia czy zachowanie poszkodowanego miało charakter bezprawny. Z kolei kryterium winy ma znaczenie wyłącznie dla ustalenia stopnia obniżenia odszkodowania, przy czym ma być to jedno z kryteriów, co powinno pozwolić stosować przepis także przy braku winy poszkodowanego.

Powodowie kwestionują fakt przyczynienia poszkodowanego do powstania szkody wskazując na brak związku pomiędzy pozostawieniem przez Z. K. pod wpływem alkoholu z faktem zaistnienia zdarzenia, w wyniku którego poniósł on śmierć. Przekonanie to zasadza się na twierdzeniu, że poszkodowany nie spożywał alkoholu z kierującym pojazdem, że alkohol spożywał dzień wcześniej, jak też, że poszkodowany nie miał podstaw i możliwości stwierdzenia czy kierujący był pod wpływem alkoholu.

Argumentacja taka nie może odnieść skutku. Zważyć należy, że istota przyczynienia w niniejszej sprawie sprowadza się do tego, iż Z. K. zdecydował się na jazdę samochodem z nietrzeźwym kierującym. Od każdego rozsądnie myślącego człowieka należy wymagać nie tylko tego, by nie godził się na jazdę z osobą pozostającą pod wpływem alkoholu, ale i także, by nie dopuścił do jazdy samochodem przez taką osobę. Ustalony stan nietrzeźwości kierującego (1,88 promila alkoholu we krwi), stwierdzony sposób jazdy samochodem oraz wnioski opinii biegłego wskazują, że stan nietrzeźwości kierowcy był znaczny i każdy, przeciętnie myślący i spostrzegający człowiek ma możliwość zauważenia stanu, w jakim znajdował się kierowca. W tych warunkach nie ma zasadniczego znaczenia w sprawie, czy poszkodowany spożywał alkohol razem z prowadzącym samochód R. S. czy też nie

Po drugie, dla dokonywanej oceny nie może mieć znaczenia okoliczność, iż stan nietrzeźwości Z. K. (1,65 promila) mógł uzasadniać brak możliwości dokonania przez niego oceny, czy kierowca pojazdu spożywał alkohol. Z faktu wprowadzenia się w stan nietrzeźwości nie sposób wywodzić usprawiedliwienia dla zachowań, skutkiem których jest doznanie szkody. Tym samym fakt pozostawania w stanie nietrzeźwości (zwłaszcza przy ustalonym stopniu tej nietrzeźwości) i na skutek tego niemożność oceny stanu kierującego, nie może wyłączać przyjęcia, że poszkodowany przyczynił się do powstania szkody. Podkreślenia przy tym wymaga, że żadne obiektywne okoliczności nie uzasadniały konieczności jazdy Z. K. z R. S.. Przeciwnie, pomimo pozostawania w stanie nietrzeźwości nie ograniczył swojej aktywności, jak też dobrowolnie wsiadł do pojazdu kierowanego przez osobę pozostającą pod wpływem alkoholu.

Powyższe prowadzi do bezzasadności argumentacji powodów o braku podstaw do zastosowania w sprawie art. 362 k.c. Jednocześnie poczynione wyżej rozważania, w ocenie Sądu Apelacyjnego, uzasadniają przyjęcie przyczynienia się poszkodowanego do powstania szkody w rozmiarze 50 %. Okoliczności, że Z. K., sam pozostając w stanie nietrzeźwości, decydując się na jazdę z osobą także nietrzeźwą, przy ustalonym stopniu tej nietrzeźwości, pozwalają na ocenę, że jego zachowanie pozostaje w związku przyczynowym z powstaniem szkody, a stopień tego przyczynienia jest równy zawinieniu kierującego pojazdem.

Nie ma racji apelujący pozwany, o ile kwestionuje wysokość przyznanych powodom sum zadośćuczynienia.

Zgodnie z art. 446 § 4 k.c., jeżeli wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia nastąpiła śmierć poszkodowanego, to sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Przyznanie na rzecz powodów M. K. i A. K. zadośćuczynienie w łącznej wysokości po 100.000 zł oraz na rzecz powoda P. K. kwoty w łącznej wysokości 50.000 zł, nie jest rażąco zawyżone. W szczególności podkreślenia wymaga, że ustalony w sprawie stopień bólu i przeżyć psychicznych występujących u powodów, związanych ze śmiercią syna i brata był znaczny i znajduje usprawiedliwienie w stwierdzonych relacjach rodzinnych oraz występującym pomiędzy powodami a poszkodowanym stosunku bliskości. Ustalony stopień krzywdy powodów wynikał z typowych przeżyć psychicznych związanych ze śmiercią osoby bliskiej. Wskazać także należy, że przyznane powodom sumy nie odbiegają od kwot zasądzanych w innych, podobnych przypadkach.

W konsekwencji zasadne było dokonanie zmiany zaskarżonego wyroku w opisywanym zakresie poprzez zasądzenie na rzecz M. K. i A. K. kwot po 48.800 zł (100.000 zł pomniejszone o 50 %, przy uwzględnieniu, że powodom zostały już wypłacone kwoty po 1.200 zł), a na rzecz P. K. kwoty 23.800 zł (50.000 zł pomniejszone o 50 %, przy uwzględnieniu, że powodowi wypłacono już kwotę 1.200 zł).

Oczywiście uzasadniona jest apelacja powodów w części kwestionującej brak zasądzenia dalszej części odszkodowania. Zważyć należy, że poza sporem pozostaje, iż w toku procesu powód M. K. poniósł koszt wybudowania nagrobka w kwocie 5.000 zł, a powód P. K. poniósł koszt zakupu mogiły w kwocie 1.500 zł. Kwoty te zostały uznane przez stronę pozwaną, skoro wypłaciła ona z tego tytułu M. K. kwotę 500 zł, a P. K. kwotę 150 zł. Powodowie rozszerzyli także w tym zakresie powództwo.

W tym stanie rzeczy, na podstawie art. 446 § 1 k.c., powodowi M. K. należy się dalsza kwota 2.000 zł (5.000 zł pomniejszone o 50%, tj. kwota 2.500 zł, od której należy odjąć wypłacone 500 zł), a powodowi P. K. kwota 600 zł (1.500 zł pomniejszone o 50% tj. kwota 750 zł, od której należy odjąć wypłacone 150 zł).

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. i art. 385 k.p.c., orzekł jak w sentencji, o kosztach postępowania apelacyjnego orzekając na podstawie art. 100 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Paweł Rygiel SSA Paweł Czepiel